

*Ti si sve
šta želim*

RIČARD MADLI

Preveo Mirko Bižić

 izdavaštvo **vulkan**

Beograd, 2015.

*Za Džudi, koja mi je kao koleginica, romanopisac početnik,
oprostila sve propuste dok sam opsesivno radio na ovoj priči.*

*Za muškarce i žene iz RAF-a, koji su 1940. godine
izbavili ovu zemlju od neizrecive sudbine.
Sve dugujemo njima.*

Prolog

Jug Francuske, 1951.

Dajana je sedela za svojim uobičajenim stolom na trotoaru ispred kafea i čitala jutarnje novine. I dalje je bilo mnogo reči koje nije razumela, ali posle dva meseca njen francuski se definitivno popravljao. Svi su joj to rekli.

Tražila je vremensku prognozu na novinskim stranicama. Mada nije ni morala: očigledno će ovo biti još jedan prelep dan. Nebo iznad cvetne pijace u Nici bilo je potpuno plavo, i mada je bio tek april, vazduh je bio topao i nije bilo vetra. Cveće na tesno zbijenim tezgama na trgu oko nje bilo bi nemoguće pronaći bilo gde tamo kod kuće u ovako rano doba godine.

U uzdrhtaloj, oskudicom pogođenoj Engleskoj, temperatura je nedeljama bila ispod nule. Prethodne večeri razgovarala je telefonom sa svojim ocem u Kentu.

„Mnogo ti je bolje tamo dole, Dajana“, rekao joj je. „Mnogo sunca i obilje hrane. Ovde sledovanja postaju sve manja. Pomislio bi čovek da nismo pobedili u prokletom ratu.“

Iza ugla se polako dovezao taksi, pored zasada stabala pomorandže koji se pružao sredinom puta. Bio je to dotrajali smeđi predratni *sitroen*, sa svim prozorima spuštenim zbog prolećne toplote. Ustala je da ga zaustavi, ali shvatila je da već vozi putnika i da neće stati.

Dok je auto prolazio pored nje, videla je siluetu čoveka koji je sedeo na zadnjem sedištu. Bio je nagnut napred i obraćao se vozaču na engleskom.

„Ne, ne ovde – rekao sam vam, to je mnogo dalje uz ulicu. Nastavite sve do hotela *Negresko*. I krenite već jednom – ionako već dovoljno kasnim.“

Dajana se zanela i uhvatila za naslon svoje stolice. *Nemoguće.*

Ričard Madli

„Stani!“, doviknula je najzad kada je taksi stigao do kraja trga i počeo da skreće na Englesko šetalište. „O, molim te, stani!“

Ali *sitroen* se uključio u saobraćaj i nestao niz dugački vijugavi put uz svetlucavo Sredozemno more.

„Madam?“, zabrinuto joj se obratio Arman, gazda kafea. „Imate li neki problem?“

„Ne, ne...“ Ponovo je sela. „Sve je u redu, zaista.“

Ali lagala je.

Ništa nije bilo u redu.

Baš ništa.

PRVI DEO

1

Kada bi se osvrnula na to – na sve to, dakle sve do momenta od kog je zapravo sve počelo – iznenađivale su je samo dve stvari.

To što je uopšte preživela, i koliko je bila glupa.

Čak i u trenucima kada je verovala da je mudra, nije bila. Tako blesava devojka, govorila je sada samoj sebi. Tako smešna, *glupa* devojka.

Što je bio pomalo grub opis. Jer, koliko će nas prepoznati đavola ako nam se nasmejan pojavi na vratima?

Arnoldovi su bili porodica koja je mirno uživala oslovljavajući se međusobno potpuno pogrešnim imenima. To je počelo čak i pre nego što su se gospođa i gospodin Arnold verili. Ona je bila Patriša, a on Patrik; oboje su ih oslovljavali sa Pat – mogućnost zabune postojala je od samog početka. Na obostrano zadovoljstvo i olakšanje otkrili su da oboje gaje iracionalnu nenaklonost prema imenima koja su im roditelji dali. Zato su se složili da jedno drugo zovu imenima za koja su stidljivo priznali da su im potajno omiljena.

Patrik je o sebi uvek mislio kao o Oliveru; rekao je da nema pojma zašto.

Patriša je verovala da *sočni* zvuk imena Gven nekako umekšava njeno mršavo, uglasto lice – bar je ona o njemu razmišljala kao o mršavom i uglastom – i daje njenim koščatim kukovima i nezgrapnim stopalima – ovo je ponovo bio način na koji je *ona* mislila o njima – manje naglašen oblik. Naravno, ništa od ovoga nije poverila svom vereniku. Jednostavno mu je rekla da bi želela da je krštena kao Gven, „bez ikakvog logičnijeg razloga od onog zbog kog ti žališ što se ne zoveš Oliver, dragi moj“.

Ričard Madli

Tako su postigli dogovor, i sklopili brak. A kada su dobili prvo sina a zatim i kćer, deca su, kada je došlo vreme za to, pratila roditeljski primer. Veoma su se zainteresovali kada su saznali za taj sporazum i, kada je imao osam godina, Robert je veoma ozbiljno obavestio porodicu da bi više voleo da ga zovu Džon. Njegova sestra je mislila da je Robert mnogo lepše ime i bila je zadovoljna svojim imenom Rouz, ali je postepeno osetila sklonost, pa čak i obavezu da prati ovu porodičnu igrariju.

Posle mnogo razmišljanja i dugih savetovanja nasamo s bliskim prijateljima u školi (koji su bili oduševljeni što učestvuju u ovom procesu), Rouz je donela odluku. Objavila ju je svojoj porodici tog Božića.

Njeno novo ime potvrđeno je tačno u vreme početka nove decenije. Rouz je ostavljena u uskovitlanom vrtlogu dvadesetih godina XX veka.

Budućnost je pripadala Dajani.

2

Jug Engleske, 1938.

Oliver je voleo krečnjački potok koji je brzo proticao ispod niskog i neupadljivog zida, pregrade između njegovog travnjaka, koji su izgrickali zečevi, i pašnjaka. Zapravo, gospodin Arnold voleo je svaki aspekt, i ponosio se njime, doma koji je stvorio – ili bolje rečeno kupio – za svoju porodicu.

Njih četvoro živelo je u prostranoj kući s prozorima i vratima od hrastovine u podnožju visoravni Kenta. Petoro, ako se uračuna i Lusi, kućna pomoćnica, čija je soba bila na vrhu stražnjeg stepeništa.

Seoski predeo oko njih bio je obrastao gustom šumom, i tog leta, dok se gospodin Arnold vozio pet kilometara do majušne železničke stanice da bi stigao na voz za London, poredio je drvećem obrasle seoske puteve sa svojim sećanjima na dugometražni animirani film Volta Diznija od prošle godine čija se radnja najvećim delom odvijala u neverovatnim šumama.

Gven i on bili su zapanjeni Diznijevom umetnošću. Čak je i radosna nestrljivost Džona i Dajane – „to je *crtac*, Olivere; to su samo *crteži*, mama“ – koje su prethodno jedva ubedili da krenu sa svojim roditeljima u najveći bioskop u Rojal Tanbridž Velsu, utihnula posle pet minuta prikazivanja prve rolne *Snežane i sedam patuljaka*.

„To je bilo stvarno nešto posebno, tata“, rekao je Džon kasnije dok su se vraćali do kola. Od svojih pubertetskih dana deca gospodina Arnolda oca su zvala Olivere kada su želela da ga razdraže ili naljute, a tata kada bi on stekao njihovo s gundanjem iskazivano poštovanje. Ni jednom od dece nikada nije palo na pamet da majku zovu Gven.

„Neke od ovih pozadinskih slika – znaš, podloga za dešavanje – bile su neverovatne. Mama, zaista bi trebalo da razmisliš o primeni tog stila na svojoj sledećoj slici. Mislim da bi mogla nešto da uradiš s tim.“

Gven se nakašljala. „Mislim da bi gospodin Dizni mogao da kaže ponešto o tome, Džone. Ja imam sopstveni romantični stil, a on ima svoj, dušu. Ali bilo je veoma lepo, slažem se, mada pomalo... pa, sirovo.“

Usledilo je donekle neprijatno čutanje dok su ulazili u sporednu ulicu u kojoj je gospodin Arnold ostavio auto. Gven je bila osetljiva na svoje slikanje, naročito otkad se u večernjim novinama pojavio jedan ne baš laskav prikaz njene izložbe. „*Tako nepošteno!*“, viknula je tada, uzrujanom gužvujući stranice. „*Ja sam svoja sopstvena inspiracija!* Ne dugujem ništa bilo kome od ovih ljudi o kojima on piše. Samo što me nije optužio za plagiranje! A svi naši prijatelji čitaće ovo, oh... to je previše. Olivera, hoću da *preduzmeš* nešto.“

Gospodin Arnold bio je advokat; bavio se suđenjima zbog klevete, i to uspešno. Radije je zastupao stranke koje podnose tužbu; imao je izvestan dar da ubedi porotnike da saosećaju s njegovim klijentima. Koristio se jednostavnim retoričkim trikovima. „Kako biste se *vi* osećali da je u članku pisalo nešto takvo o *vama?*“, upitao bi porotnika pre nego što bi se okrenuo protivničkom pravnom zastupniku s prekornim izrazom na licu, kao da taj čovek treba da se stidi što brani tvorce takvih kleveta.

Porotnicima se dopadao nagonski, sa svojim živahnim, prijatnim otezanjem u glasu i molećivim pogledom. Gospodin Arnold nije bio zgodan u uobičajenom smislu reči, ali imao je privlačan osmeh i zračio je umirujuće. Porotnici su osećali da mogu da mu veruju, i laskala im je skrivena poruka koju je uspevao da im prenese, a koja je govorila: „Vi ste razumni ljudi, mogu to da vidim. Vi i ja rešićemo zajedno ovu besmislicu, zar ne?“

Od ključne važnosti za svakog pravnika koji se bavi izuzetno konfliktnim sudskim sporovima bilo je da porotnici žele da budu na njegovoj strani. Bila je to polovina dobijene bitke.

Uspeh mu je doneo veliko bogatstvo. Godinama je svoje vreme mogao da naplaćuje po najvišoj tarifi, a imao je takvu pobedničku reputaciju da su novinski izdavači sve češće želeli da se vanskudski nagode kada bi čuli da protivničku stranu zastupa Oliver Arnold.

Zato je on savesno poneo uvredljivi članak o Gven u svoju kancelariju u Holbornu. Posle pažljivog pregleda, zaključio je da u njemu nema ničeg uvredljivog. Ako ništa drugo, pomislio je, članak je bio prilično vešta analiza umetničkih nedostataka njegove žene. U njemu je pisalo da se ona dosta

oslanja na radove drugih, i nakon što je gospodin Arnold proveo popodne obilazeći galerije pomenute u članku, bio je sklon da se saglasi s tim.

Kasnije se kod kuće pretvarao da ne misli tako. „Ništa ne može da se uradi, Gven. To je ono što se naziva fer komentarom. Da, da, znam da *mi* mislimo da je *nefer*, ali kritičari moraju imati slobodu da kritikuju, i tako to. Shvatam da to jeste neprijatno, ali da sam na tvom mestu, ja bih to jednostavno ostavio za sobom i sasvim zaboravio. Kako je ono Vajld rekao? *Jedino gore od toga da o vama govore je to da o vama ne govore*. Nešto tako, čini mi se. U svakom slučaju, draga, bar su te primetili.“

Lice njegove žene izražavalo je ogorčenost. „Pa naravno, ako ćeš se svrstati na njihovu stranu, pretpostavljam da se ništa i ne može uraditi.“

Nedeljama je bila hladna prema njemu.

Bilo je to u leto pre tri godine i tek u proleće 1938. Gven je povratila svoj *amour-propre** u dovoljnoj meri da se vrati svojim uljanim bojama, četkicama i platnima na tavanu kuće. Gospodin Arnold imao je možda sopstveno (neizgovoreno) mišljenje o umetničkim sposobnostima svoje žene, ali nije imao primedbi na njeno novopronađeno samopouzdanje. Zapravo, bio je prinuđen da otkaže dugo očekivani odmor u Jezerskoj oblasti nakon što se Gven pobunila rekavši da „nikako, *nikako* ne može da ostavi svoj rad“.

„Ne u ovako suštinski važnoj fazi, Olivere. Sigurno možeš to da razumeš. Nikada nisam doživela ovakvu *navalu* kreativnosti.“

Njen muž mislio je kako jedno napola dovršeno ulje na platnu na kom je prikazano nešto što je izgleda bila vaza s očerupanim belim radama baš i ne predstavlja neku navalu kreativnosti, ali je svejedno savesno pisao hotelu u blizini Alsvotera i s tugom se rastao od depozita koji je već bio uplatio.

Tako je gospodin Arnold svoj dvonedeljni odmor proveo noseći zapakovane ručkove koje mu je pripremala Lusi na samotne izlete po okolini dok je njegova žena naporno radila, ili, ako ćemo pošteno, pozirala pored svog štafelaja. Kuća je bila tiha sada kad su deca otišla na studije i prvi put za više godina osetio je dodir melanholije. Prijalo mu je da izađe iz kuće.

Najsrećniji je bio gore na visoravni, odakle je mogao da gleda ka dimu i izmaglici Londona na severu, i ka svetlucavom nagoveštaju mora na jugu. Mali svetloplavi leptiri izletali su iz žbunja pored staza koje su se pružale

* Fr. doslovno *ljubav prema sebi*, filozofski koncept Žana Žaka Rusoa, iako se sam ovaj pojam pojavljuje pre Rusoa, po kom procena sebe samog zavisi od mišljenja drugih. Ruso ovaj koncept postavlja nasuprot konceptu *amour de soi* (što takođe označava ljubav prema sebi), u kom čovek sebe ne vidi na način kako ga vide drugi. (Prim. prev.)

ispred njega dok je koračao talasastim uzvisinama između Severnih i Južnih nizija. „Ovo je odgovor Kenta na Malvern Hills“*, mrmljao je za sebe u nekom trenutku tokom svakog izleta. Bila je to svesna taština, ali činila mu je zadovoljstvo. A ipak su čak i najsunčaniji dani postajali sve mračniji zbog rastuće pretnje od izbijanja rata.

Nevidljiva, odmah iza južnog horizonta, bila je Francuska. Francuska, koja se pre dvadeset četiri godine sučelila s pretećim, nadmenim kajzerom, a sada je zurila u mrtve oči Firerove.

Gospodin Arnold je, žvaćući svoje sendviče na obroncima iznad Ešdaun Foresta, jedva mogao da poveruje da bi mogao uslediti još jedan rat. Prethodni je završio u Francuskoj sa činom majora. Kada je zaprosio Gven, bio je na kratkom odsustvu u Londonu, i iako ga je njeno *da, da naravno!* uzbudilo i ushitilo, on potajno nije očekivao da će poživeti dovoljno dugo da vidi sopstveno venčanje.

Čak se i danas s iskrenim zaprepašćenjem osvrtao na činjenicu da je izašao iz rata u jednom komadu. Proveo je skoro četiri godine u rovovima, pridruživši se svom puku odmah po izlasku iz srednje škole u leto 1914. godine. Planovi da upiše pravo na univerzitetu bili su odloženi, iako su Oliver i njegovi roditelji verovali da će on zauzeti svoje mesto na Oksfordu u roku od nekoliko meseci, a svakako do Nove godine. Rat će biti dobijen najkasnije do Božića; svi su to znali.

Na kraju 1918. godine gospodin Arnold bio je jedini momak iz svog školskog kadetskog korpusa koji je preživeo rat. Nije imao predstavu zašto je on bio pošteđen. To svakako nije bila posledica premalog učešća u bitkama; borio se u mnogim, i video mnoštvo ljudi koji su poginuli u njegovoj neposrednoj blizini. Neki su bili pogodeni metkom, drugi u trenutku razneti eksplozijom granate koja je nekako njega ostavila nepogođenog. Takve stvari dešavale su se tokom topovske paljbe; viđao je kako se ljudi koji su bili najbliži eksploziji izvuku nepovređeni, dok su drugi, udaljeniji, bivali razneti na komade.

Sada, kad je u svojoj četrdeset petoj godini verovatno bio prestar da se ponovo bori, plašio se za svog sina. S dvadeset godina, Džon je bio u RAF-ovoj školi za obuku oficira u Kranvelu u Linkolnširu. Ništa nije bilo sigurno, ali ako dobije oficirski čin, na kraju bi Džon mogao da bude poslat u aktivnu službu. Novine su pisale da će rat ovog puta biti odlučan u vazduhu. Džon

* Venac brda u južnoj Engleskoj, poznato izletište i prirodni rezervat. (Prim. prev.)

bi mogao da bude jedan od mladića koji će učestvovati u novoj vrsti frontovskih okršaja; na modernom bojnopolju gde će neprijatelj, loše vreme ili loša sreća baciti momke poput njega u nemilosrdni stisak gravitacije.

Gospodin Arnold pokušavao je da iz misli odagna groteskne slike svog sina kako se bespomoćno prevrće po nebu, i nikome nije poveravao svoje bojazni. Ali kako su se letnji dani skraćivali i avgust prelazio u septembar, tajni strah u njemu je narastao. Hitlerove pretnje Čehoslovačkoj postajale su svakog dana sve neobuzdanije i ratobornije. Gospodin Arnold je svakog jutra pregledao sumorne naslove u novinama u vozu do Čering Krosa. Britanija i Francuska bile su se obavezale čašću da stanu uz, kako je to urednik novina koje je gospodin Arnold čitao uvek govorio, *neustrašive Čehi*.

Leto je bilo skoro završeno i šume koje su okruživale kuću počele su da blistaju prvim bojama jeseni. U kolibama i seoskim kućama raštrkanim oko puta do stanice ponovo su se ložile vatre. Gospodin Arnold, sedeći za volanom svog velikog zelenog *hambera* (poklon od zahvalnog klijenta koga je zastupao u jednom brzom i odlučnom sudskom postupku), primetio je dim koji se dizao iz dimnjaka. Bio je to, uostalom, poslednji vikend u septembru. Pitao se da li će to takođe biti i poslednji vikend mira. Premijer je baš tog popodneva objavio u Skupštini pred poslanicima koji su mu klicali kako odmah kreće avionom za Minhen na razgovore s Fiererom, na lični poziv her Hitlera, *da razreše pitanje Čehoslovačke... jednom zauvek*.

Sutrašnji sastanak u Nemačkoj, razmišljao je gospodin Arnold dok je skretao na pošljunčeni put ispred kuće, neće biti mnogo više od poslednjeg očajničkog bacanja kocke.

Lusi mu je otvorila vrata da uđe u hodnik i pomogla mu da skinje kaput i šešir.

„Hoće li biti rata, gospodine?“, upitala je ljubazno, istim tonom kao da ga pita da li će padati kiša.

„Zaista sumnjam da će doći do toga, Lusi“, rekao je on. Ali potajno je osećao olakšanje što Dajana i Džon dolaze kući za vikend. Izgledalo je da je rat sada veoma blizu, i on je želeo da mu deca budu u blizini.

3

„Hitler se apsolutno ne razlikuje od kraljice Viktorije. Ne razlikuje se *uopšte*.“ Dajana je odgurnula svoj tanjir i prkosno se zagledala u ostale članove porodice.

„O, dušo“, promrmljala je Gven. „Nemojmo započinjati još jednu od tih zamornih rasprava tokom ručka, molim te. Lusi će svakog časa poslužiti desert.“

Njen muž promeškoltio se u stolici. „Nema ničeg zamornog u ovim raspravama“, rekao je iznervirano. „Baš ničeg zamornog, u stvari. Volim da čujem da deca kažu šta misle. Ja...“

„Teško da smo mi deca, tata“, prekinula ga je Dajana. „Ja sam u Girtonu i učim koliko su političari grozni, a Džon je u Kranvelu gde uči kako da ubija ljude. To nisu baš dečja zanimanja.“

Gospodin Arnold pogledao ju je preko naočara i spustio nedeljne novine iz kojih je upravo naglas, s rastućim gnevom, čitao svojoj porodici.

„Ti možda učiš politiku na Kembriđu, mlada damo, ali detinjasto je porediti Adolfa s Viktorijom. Ti svakako...“

„Detinjasto ih je *ne* porediti! Viktorija i njeni odvratni premijeri i to-povnjače stvorili su najveću imperiju koju je svet ikada video, i uradili su to pomoću pretnji i sirove sile, uništavanja i otimanja. Da li te to podseća na nekog? Hitler je možda užasan čovek a njegova stranka gomila bandita, ali on samo radi ono s čime smo se mi izvlačili vekovima. Vrhunsko je lice-merje reći bilo šta drugo. Ma daj, tata, svakako to *uviđaš*.“

„Ja svakako uviđam da ti previše pojednostavljuješ stvari. Ne možeš da porediš britansku demokratiju s nacističkim nasilništvom. Mi smo izgradili partnerske odnose širom sveta. Mi...“